

Kroon op de republiek

ADREM, mei 2005

In 2001 schreef Coos Huijsen (1939), historicus en lid van de redactie van ADREM, *De Oranjemythe. Een postmodern fenomeen*. Vorige maand verscheen ter gelegenheid van het 25-jarig ambtsjubileum van de koningin op 30 april *Beatrix. De kroon op de republiek*. Een gesprek met de auteur.

Vanwaar die passie voor de Oranjes? "Het gekke is", antwoordt Coos Huijsen, "dat ik geen specifieke passie voor de Oranjes heb. Wat mij bezighoudt en dat heeft me vooral bewogen, is de vraag wat in onze samenleving voor samenhang zorgt. 'Grote verhalen' bestaan nauwelijks nog en allerlei ontwikkelingen maken dat de contouren van Nederland als aparte natie vervagen. Ik denk aan ontwikkelingen als de Europese integratie, mondialisering, individualisering, ont-ideologisering en immigratie die in hoog tempo hebben plaatsgevonden en nog plaatsvinden. In *De Oranjemythe* had ik één hoofdstuk aan de huidige koningin gewijd. Het was een interessante opgave dat uit te breiden door een beeld te schetsen van het koningschap van Beatrix. Maar hoe? Veel van wat we in Nederland over de vorstin weten is gebaseerd op geruchten. "Ze is zus of ze is zo." Als ik al over haar zou schrijven, zou dat – zo vond ik – op feiten gebaseerd moeten zijn. Niet op geruchten."

Gesprekken

Coos Huijsen kreeg de kans om voor zijn nieuwe boek gesprekken te voeren met de majesteit zelf, oud-premiers (De Jong, Van Agt, Lubbers en Kok), allerlei mensen uit de directe omgeving van de koningin, de voorzitter van de Raad van State en diverse anderen waaronder intimi. Tevens kreeg hij de gelegenheid activiteiten te volgen uit het programma van de koningin zoals een werkbezoek van de koningin en het staatsbezoek van de Zwitserse president. "Dat was buitengewoon interessant en leverde een belangrijke bijdrage om een reëel beeld te kunnen schetsen van het koningschap van Beatrix", aldus Huijsen. "Veel van wat geschreven wordt over de verhouding van koningschap en democratie is nogal toegespitst op de staatsrechtelijke kant

ervan. Maar daarbij wordt vergeten dat de staatsrechtelijke kant maar één aspect belicht. Het koningschap is veel breder dan dat. Mij interesseren veel meer de cultuurhistorische en de sociaal-culturele functies van het koningschap. Daar begin ik mijn boek dan ook mee. De staatsrechtelijke aspecten komen later pas aan bod. Een democratie komt niet zomaar uit de lucht vallen maar is het resultaat van een lang historisch, politiek en sociaal-cultureel proces. In dit verband moeten we vooral de inzet van de Oranjes voor de sociale cohesie in de samenleving niet onderschatten. Hierbij dient ook de zorg voor de integratie van minderheden nadrukkelijk genoemd te worden. In mijn boek heb ik aparte hoofdstukken gewijd aan Beatrix en haar omgeving, en aan kunst en cultuur omdat deze voor de huidige vorstin belangrijke bronnen van inspiratie zijn. Dat geeft haar ook als persoon gezicht in het boek." Coos Huijsen wijst erop dat de manier waarop de Oranjes en in het bijzonder koningin Beatrix vorm en inhoud hebben gegeven aan het koningschap een wezenlijk onderdeel vormt van het Nederlandse culturele erfgoed.

"Het is precies dit aspect dat in de vaak nogal abstracte discussies over het koningschap ondergewaardeerd wordt omdat deze discussies zich te vaak beperken tot louter staatsrechtelijke facetten. Wat me in de gesprekken met de oud-premiers opviel is hoe belangrijk de adviseerende functie van de koningin is. Iemand als Wim Kok kent er grote waarde aan toe. En het aardige van deze adviseerende functie is ook dat midden in het hart van de Haagse politiek, waar vaak allerlei partijpolitieke belangen een rol spelen, er iemand is die aan die partijpolitiek geen boodschap heeft en daar boven staat. Dit draagt er toe bij dat de koningin zich ongebonden en geheel en al kan inzetten

voor de publieke zaak. Daarnaast treedt de koningin vaak op als het constitutionele geweten van de natie, want als iemand de constitutionele rol en de grenzen ervan kent is het wel Beatrix. Zo stelt Wim Kok dan ook dat Beatrix mensen aan zich weet te binden op inhoud."

Paradox

Concluderend stelt Coos Huijsen dat het koningschap van de Oranjes de tegenstelling monarchie versus republiek overstijgt. Hij verklaart dit uit het feit dat dit koningschap is voortgekomen uit de Nederlandse paradox van Oranjeliefde en republikeinse burgerzin, doordat het verbonden is met de Oranjemythe en verweven met tal van democratische instituties.

"Tegelijkertijd is het koningschap ook een soort 'bedrijf'. Rond het staatsbezoek van de Zwitserse president maakte een van de medewerkers van de Zwitserse ambassade de opmerking dat ze geen Nederlands bedrijf kende dat zo goed geolied loopt als dit."

Gezien de huidige maatschappelijke en culturele context is Coos Huijsen er voorstander van dat de ministeriële verantwoordelijkheid ten aanzien van het koningschap niet te strak wordt opgevat. Hoe strak je die opvat is een zaak van interpretatie. Een ander belangrijk punt in dit verband voor Huijsen is of we het wel zo hebben georganiseerd dat we de situatie zoals die nu bestaat optimaal benutten. Een meer adequaat beleid op het terrein van de public relations lijkt Huijsen gewenst.

Johan Blaauw

Coos Huijsen, *De Oranjemythe. Een postmodern fenomeen*, Zaltbommel 2001, € 20,19

Coos Huijsen, *Beatrix. De kroon op de republiek*, Uitgeverij Balans 2005, € 15,00